

uit 1888, en niet naar één der latere oplagen (wij hebben thans de 8ste), wordt ons door PRENANT, die het voorbericht schreef, beantwoord.

Hoewel de embryologische literatuur, zoo zegt PRENANT, in de laatste twintig jaar enorm is toegenomen, hebben de onderzoekingen slechts betrekkelijk weinig resultaten opgeleverd, die inderdaad nieuw en op de theoretische opvattingen van grooten invloed waren. Daarom heeft de vertaler uit die literatuur slechts dat weinige behouden wat theoretisch van groot belang en voor den student onontbeerlijk is.

Dit bemerkt men dan ook in de meeste hoofdstukken, waar naast de vertaling ook afbeeldingen (primordiaalcranium, oor) en beschrijvingen worden aangetroffen, waaraan meer recente onderzoekingen ten grondslag liggen.

Toch geldt dit niet voor alle hoofdstukken. Zoo is bijv. het hoofdstuk over de menschelijke eivliezen een woordelijke vertaling van het Deutsche werk; slechts is het ei van COSTE wat uitvoeriger beschreven. Van de jonge menschelijke vruchtblazen, zooals wij die kennen van Graf SPEE, PETERS, MERTENS, SIEGENBEEK VAN HEUKELOM, vindt men geen vermelding. Evenmin in dit hoofdstuk als in dat over de eivliezen der zoogdieren treft men iets over de verschillende wijzen der amnionvorming, die in de groep der zoogdieren voorkomen. Toch kan de kennis hiervan zoowel voor den mensch als de zoogdieren niet van theoretisch belang ontbloot geacht worden.

De afwerking van het boek is goed; slechts zijn in het algemeen de afbeeldingen niet zoo duidelijk, als wij dat in de Deutsche uitgaven gewend zijn, hetgeen misschien in hoofdzaak aan de verkleining van menige figuur moet worden toegeschreven. VAN DEN BROEK.

PARTICULIERE CORRESPONDENTIE.

VIERDE CONGRES VOOR LEVENSVZERKERING-GENEESKUNDE TE
BERLIJN,

11—15 September 1906.

Waarde Gérant!

Volgens belofte zal ik u een kort overzicht geven van het behandelde op het vierde congres voor verzekering-geneeskunde, dat van 11—15 September te Berlijn gehouden werd. Deze keer viel het congres samen met dat der actuarissen van de levensverzekering-maatschappijen, waardoor het bezoek grooter is dan anders, terwijl voor de eerste maal ongeval-verzekering onder de behandelde onderwerpen is opgenomen.

Van het congres kan ik u mededeelen, dat het goed geslaagd is en dat de regeling en ontvangst boven alle lof verheven is, dat is in één woord uitstekend. Het eerste onderwerp, dat na de gebruikelijke openingstoespraken enz. behandeld werd, was up to date „Tuberculosis”. Dat deze ziekte, die thans bijna iedereen bezighoudt, ook aan de verzekering-maatschappijen, belang inboezemt, is natuurlijk en vooral, dat voor deze het vroegtijdig her-

Tweede Helft, n°. 13, 1906.

kennen der tuberculose van groote beteekenis is. Over dit onderwerp was door MARTIUS een studie geleverd, die tot de conclusie komt, dat de praedispositie tot tuberculose en speciaal tot longtuberculose vaststaat, wat trouwens door de geneeskundige adviseurs nimmer is betwijfeld. Geheel overeen komt deze overtuiging niet met die der bacteriologen, die meer de besmettelijkheidstheorie huldigen. De praktische ervaring leert echter, dat de verzekerden uit tuberculeuse families vatbaarder zijn. Deze overtuiging is voornamelijk verkregen door de statistiek en al geeft deze nu geen overtuigend bewijs, zij geeft aanleiding de oorzaken op te sporen. Er blijkt uit, dat de familiegeschiedenis reden geeft tot voorzichtigheid en dat het aan de geneeskunde moet worden overgelaten, de algemeene gegevens te verzamelen, die door de pathologische anatomie, de klinische observatie en het experiment geleverd worden. Zoover nu het onderzoek gevorderd is, kan men de bestaande praedispositie niet juist omschrijven door anatomische of physiologisch chemische eigenschappen. Voor elk geval vindt men een serie van verschillende anatomische of physiologische factoren, die in aantal en soort groote verschillen opleveren. Een nauwlettend onderzoek geeft bijna altijd aanwijzingen om, als er praedispositie bestaat, deze te vinden.

GOTTSTEIN komt tot dezelfde conclusie en zegt, dat als een groot aantal gevallen statistisch correct bewerkt worden de dispositie tot longtuberculose is aan te wijzen. Hij neemt een familiale praedispositie aan, als van de ouders en voorouders en van de broeders en zusters verscheidenen aan tuberculose gestorven zijn of ernstig daaraan lijden. Stammen de candidaat-verzekerden uit een huwelijk met slechts één of twee kinderen, of zijn vele jongere broeders en zusters jong aan acute infectie-ziekten overleden, dan neemt volgens hem de vatbaarheid toe. Tegen de praedispositie bij huwelijken met weinig kinderen werd van Fransche zijde oppositie gevoerd. Persoonlijke aanleg wordt aangeduid bij lange personen als de gemiddelde borstomvang belangrijk onder de helft van de lichaamslengte daalt, terwijl ook een laag lichaamsgewicht, het bestaan van den thorax paralyticus, de borstafwijking van FREUND (verkorting en vroegtijdige verbeening van de bovenste ribkraakbeenderen, waardoor vernauwing van de borstkas plaats heeft) en die van ROTH-SCHILD daarvoor pleit. Deze laatste bestaat daarin, dat de hoek gevormd door corpus en manubrium sterni, bij tuberculose stomper is en de verbinding veel minder bewegelijk. GOTTSTEIN vestigt de aandacht op afwijkingen in de lymphklieren, levenswijze, sociale verhouding en beroep van den candidaat-verzekerde.

Door FLORSCHÜTZ zijn een groot aantal onderzoekingen verricht en verzameld, waarin hij vooral de lengte, borst- en buikomvang en het gewicht in verschillende leeftijdsgroepen bijeenbracht. Het blijkt dat de maten van aan tuberculose gestorvenen bij het aannemen voor de verzekering belangrijk kleiner waren dan die van andere personen; alleen in jeugdiger leeftijdsklasse, van 15—19 jaren, bestond deze afwijking niet. De habitus phthisicus wordt door hem niet als een gevolg van de ziekte beschouwd, maar als een medewerkende oorzaak. Naar FLORSCHÜTZ's meening in het gevaar om tuberculose te krijgen reeds lang voordat de ziekte manifest wordt aan te toonen, vooral door middel van de verschillende maten, waarbij die van den buikomvang en het gewicht in de eerste plaats in aanmerking komt.

Door onzen landgenoot VAN GEUNS zijn de overledenen aan tuberculose onder de verzekerden bij zijn maatschappij gegroepeerd. Het bleek hem, dat reeds in de eerste jaren na het sluiten der verzekering vrij velen gestorven waren, wat naar zijn meening door beter onderzoek had kunnen worden voorkomen. Bij anderen was bij het onderzoek magerheid, vroeger doorstane pleuritis, haemoptoë en pneumonie geconstateerd. Uit een staatje, aanwijzende de sterfte aan tuberculose bij een viertal maatschappijen, blijkt dat deze niet veel uiteenloopt (van 15.7 pCt. tot 20 pCt. van alle gestorvenen). VAN GEUNS meent, dat de fijnere methode voor een vroegtijdig vaststellen van de diagnose in de praktijk niet is door te voeren, en ook niet direct noodig is. Wanneer de candidaatzekerde, nauwkeurig en goed is onderzocht, kan de verzekering-maatschappij tevreden zijn. Uit de geleverde stukken en de discussies bleek, dat overwegend het grootste aantal der congresbezoekers groote waarde hechten aan een erfelijke praedispositie, al werd natuurlijk de mogelijkheid van een besmetting niet ontkend. Een gelukkig verschijnsel mag worden genoemd, dat ook door bijna alle waarnemers een vermindering van tuberculose is geconstateerd.

Een afwijking in den lichaamsbouw, de vetlijvigheid, is voor de levensverzekering-maatschappijen van groot belang. Door RICHTER werd deze afwijking ingeleid. Bestaat er een vetzucht sui generis, d. w. z. een afwijking, die tot degeneratie van de cellen voert naast een neiging tot abnormale vetafzetting? Over deze vraag is veel geschreven; de strijd is nog niet beslist, doch de ervaring leert en het experiment bevestigt dit, dat die vetziekte wel bestaat, doch veel minder dan men zou meenen. Voor de levensverzekering komt zij echter niet veel in aanmerking, wel dient de verzekering-arts rekening te houden met de vetlijvigheid. Hij kan dit o. a. doen door een vergelijking tusschen de lichaamslengte en het gewicht. Het blijkt uit de ervaring, dat het Germaansche ras, wat de mannen betreft over het algemeen langer en zwaarder, de vrouwen even lang doch zwaarder zijn dan het Romaansche. Om van vetlijvigheid te worden verdacht, zijn door BROCA, NORTON, MAHILLON verschillende methoden aanbevolen. Volgens BROCA mag men niet meer wegen dan het aantal kilogrammen, dat overeenkomt met de lichaamslengte in centimeters na aftrek van een meter; NORTON neemt vetlijvigheid aan, als de buikomvang, ter hoogte van den navel, de borstomvang (bij inspiratie) overtreft, terwijl MAHILLON dit doet als het gewicht de helft der lichaamslengte overtreft. De levensverzekering-maatschappijen hebben groot belang bij den levensduur van den verzekerde; bij hen die aan vetlijvigheid lijden, is deze gemiddeld 47 jaar en tien maanden, bij een normaal verzekerde 50 jaar en 1 maand.

Onder de ziekten, die met vetlijvigheid gepaard gaan en daaruit kunnen volgen, behooren voornamelijk hart- en vaataandoeningen, nierziekte, apoplexiën, leverziekten. Verder is voor een vetlijvige een intercurrente ziekte gevaarlijker dan voor een normaal persoon, terwijl de ervaring leert, dat vooral chirurgisch ingrijpen bij een vetlijvige groot gevaar oplevert. Uit de gehouden discussie is af te leiden, dat bij vetlijvigheid vooral op het hart en vaatstelsel gelet moet worden, dat het beroep, met het oog op alcoholisme, in aanmerking komt en men met hereditieit moet rekening houden, vooral in het belang van den verzekerde, daar vetlijvigheid in vele families

erfelijk voorkomt en toch het leven van den candidaat niet ernstig bedreigt, zoodat men dergelijke candidaten kan aannemen.

Mag men een candidaat-verzekerde, die aan syphilis geleden heeft, voor een verzekering aannemen, ja dan neen? Deze vraag is reeds lang gesteld en steeds is men huiverig geweest om deze candidaten aan te nemen. Er werden door BLASCHKO, GOLLMAN, KLEINSCHMIDT, SALOMONSON en TISELIUS over deze zaak studiën gemaakt en het lot der verzekerden, aan syphilis geleden hebbende, gevolgd.

Over het voorkomen van syphilis onder verschillende standen en in verschillende steden en landen werden opgaven verstrekt; deze zijn bekend genoeg. Van meer belang voor een verzekering-maatschappij is de prognose. Het is moeilijk deze goed te bepalen, daar een goede statistiek zoo lastig te verkrijgen is. Met eenige reserven kan door een verzekering-maatschappij van de bestaande cijfers gebruik gemaakt worden. Hieruit zou blijken, dat 6 pCt. van de geheele sterfte der verzekerden op rekening van syphilis komt, dat minstens 30 pCt. van hen, die verzekerd worden en aan die ziekte lijden, ook daaraan sterven, dat de levensduur gemiddeld ongeveer 4 jaar wordt verkort. De sterfte komt voor een groot deel op rekening van het zenuwstelsel (tabes, algemeene paralyse) en van het vaatstelsel (endarteritis, aneurysma aortae), terwijl op de prognose nog vele oorzaken invloed hebben, vooral alcoholisme, gepaard gaan met andere afwijkingen bijv. tuberculose, nervositas, chlorose. Bij het bestaan van een dezer, zij men bij het aannemen van een syphiliticus zeer voorzichtig.

Van het grootste belang werd door de op het congres aanwezigen een goede behandeling geacht. Wordt deze goed en streng doorgevoerd, dan werd door de aanhangers van de Fransche school betoogd, dat men een candidaat kan aannemen voor een gemengde verzekering, wanneer hij niet oud is, een paar jaren na de infectie en met uitkeering op 45 à 50-jarigen leeftijd. Van andere zijde wordt niet zoo licht tot aannemen geadviseerd, maar de prognose, ook bij een goede, krachtige behandeling steeds ernstig gesteld. Het is volgens hen onmogelijk uit te maken of een schijnbaar goed genezen infectie goed zal afloopen. Het laatste woord is in deze zaak nog niet gesproken. Waar SALOMONSON meent te kunnen voorstellen na een goede behandeling, onder bepaalde reserve, een candidaat twee jaren na de infectie te kunnen aannemen, meent TISELIUS, dit, na een onderzoek door hem ingesteld bij verschillende Scandinavische maatschappijen, eerst te kunnen doen wanneer een vijftal jaren daarna zijn verlopen en de candidaat dan geen verschijnselen meer aanbiedt. Ongetwijfeld zal een langduriger onderzoek, op ervaring gegrond, hier meer licht doen schijnen. Een krachtige, langdurige behandeling werd door bijna allen toegejuicht, hoewel o. a. door LASSAR werd betoogd, dat men daaraan niet te veel gewicht mocht hechten, daar de prognose steeds dubia blijft; een geval, dat niet of weinig behandeld is, verloopt ook wel eens goed. Voorloopig is het dus nog geraden, om candidaat-verzekerden, die aan syphilis leden, niet te spoedig en niet dan met reserve tot een verzekering toe te laten.

Ter sprake kwam verder het belang van vaccinatie en revaccinatie, vooral met het oog daarop, dat in vele landen, de bepalingen daarop niet streng zijn, of niet streng worden doorgevoerd. Daar het oordeel over het nut der

vaccinatie van bijna alle geneeskundigen onverdeeld gunstig is, werd er op aangedrongen te zorgen, dat èn vaccinatie èn revaccinatie in alle landen goed werd verricht en zoo mogelijk verplicht werd gesteld.

Albuminurie is en blijft nog steeds voor den geneeskundigen adviseur eener levensverzekering-maatschappij een bijna onoverkomelijk bezwaar voor aanneming. Wel is hem het bestaan der physiologische, orthostatische albuminurie bekend, maar de prognose van deze afwijking is nog niet goed te stellen, het verschil tusschen een ongevaarlijke en een gevaarlijke eiwituitscheiding niet met zekerheid te bepalen. Door STOKVIS werd op het tweede congres reeds deze zaak besproken, nu gaf HINGSTONSFOX een volgens hem gemakkelijke methode om dit verschil aan te toonen. Door dr. WRIGHT te Londen is aangetoond, dat het bloed van lijdens aan een goedaardigen vorm van albuminurie een mindere stolbaarheid heeft dan normaal bloed (de stollingstijd is langer) en tevens dat toediening van calciumzouten aan genoemde lijdens de stolbaarheid vermeerdert, terwijl tevens na die toediening van calciumzouten het eiwit uit de urine verdwijnt. Bij renale albuminurie is dit niet het geval, hoewel het gehalte aan eiwit wel vermindert. WRIGHT schrijft nu aan die lijdens aan albuminurie, bij wie hij aan renalen oorsprong twijfelt, 's avonds ongeveer 1 gram lactas calcicus voor en herhaalt dit twee dagen later. Verdwijnt dan het eiwit uit de urine, dan is de albuminurie waarschijnlijk een physiologische. (Natuurlijk moet het gewone onderzoek op niercylinders en epitheel worden verricht en late men de lijdens rust nemen, om te zien of daarbij het eiwit verdwijnt, wat bij de goedaardige albuminurie meestal het geval is). Over de waarde van de methode van WRIGHT durfden de aanwezigen geen oordeel vellen, de meesten waren echter huiverig om een candidaat, lijdende aan albuminurie, zij deze dan een physiologische, aan te nemen, daar volgens hen er steeds een geringe afwijking van nierepithelium aanwezig was, die aanleiding tot ernstiger toestanden kan geven. Ook in deze zaak dient voorloopig nog een afwachtende houding te worden aangenomen en is een nader onderzoek zeer noodig.

Een systeem om „risques tarés” gemakkelijk te ordenen werd door CARRUTHERS te Londen samengesteld en besproken. Dit is echter meer van belang voor administratieve doeleinden en niet een medisch onderwerp en kan hier ter plaatse onbesproken blijven.

Een voorstel van onzen landgenoot SNELLEN uit Zeist, om vermeerdere en rijker gebruik van statistische tabellen bij het geneeskundig onderzoek, kwam door niet aanwezig zijn van den voorsteller niet in behandeling.

In een gecombineerde zitting van de afdeeling van verzekerings-wetenschap en verzekerings-geneeskunde werden twee onderwerpen behandeld en wel, 1°. het betere risico dat de geheelonthouder zou aanbieden, en in samengang hiermede het risico van hen wier beroep veel gelegenheid geeft tot gebruik van alcoholische dranken en 2°. verzekering van het vrouwelijk geslacht.

Van medische zijde werd betoogd, dat het geheelonthouden niet voldoende reden aanbiedt om daarom een candidaat-verzekerde mildere voorwaarden te kunnen verstrekken, aan een matig gebruiker kan men een normaal risico gerust toestaan. Een geheelonthouder van heden, kan in de toekomst gebruiker worden; al is men geheelonthouder van alcohol, dan is gebruik en zelfs mistruik van andere prikkels (rooken bijv.) niet uitgesloten. Voor-

loopig wordt dus aan den geheelonthouders niet een verminderde premie toegestaan.

Over het aannemen van hen, die door hun beroep veel met alcohol in aanraking komen, moeten meer gegevens verzameld worden, al achtte men in het algemeen voor hen het risico grooter.

Ook voor de vrouwen werd in het algemeen het risico grooter geacht; op juiste medische gronden is dit niet te bewijzen, er wordt daarom een uitgebreid statistisch onderzoek noodig geacht.

Voor het eerst werd op dit congres ook de ongevalsverzekering ter sprake gebracht en wel den invloed die een trauma op bestaande ziekten heeft. Of door een trauma inwendige ziekten kunnen ontstaan is uiterst moeilijk uit te maken, in de eerste plaats omdat het belang van den verzekerde medebrengt, dat zij alle tijdens of na het ongeval bestaande verschijnselen daaraan willen toegeschreven zien, terwijl de tweede moeilijkheid ligt in onze begrensde geneeskundige kennis, waardoor het niet altijd mogelijk is de eerste verschijnselen te verklaren. De over dit onderwerp geleverde studies, van den invloed van een trauma op inwendige ziekte, voornamelijk op zenuw-, ruggenmergs- en hersenziekten, op functioneele neurosen zijn zeer zeker van groot belang. Zij zijn echter te uitgebreid voor een kort overzicht in dit schrijven; hun die daarin belangstellen zij een lezing aanbevelen. (De stukken zijn te vinden in „Berichten und Verhandlungen des 4ter Internationalen Kongresses für Versicherungs-medizin, Berlin, ERNST SIEGFRIED MITTLER und Sohn).

De indruk, dien men bij het hooren der voordracht en der gevoerde discussies kreeg, was deze, dat naar de meening der sprekers te veel waarde aan den invloed van het trauma op inwendige en zenuwziekten wordt gehecht, vooral door neurologen, hoewel niet te miskennen valt, dat in gevallen waar een ernstig direct trauma op hoofd of ruggemerg heeft ingewerkt, de samenhang tusschen trauma en blijvende afwijking bestaat. Die samenhang is echter in gevallen, waar dit direct inwerkend geweld niet bestaat, buitengewoon moeilijk te bewijzen.

Door FRANK uit Berlijn wordt de positie van den controleerenden arts bij ongevalsverzekeringmaatschappijen besproken en verlangd, dat aan dezen meer invloed moet worden toegekend. Deze zou daarin moeten bestaan, dat hem alle ongevalsaangiften ter kennis worden gebracht, dat hij de stukken van elk geval van het begin tot het einde moet volgen, dat hij een grooteren invloed op de aanstelling van de behandelende geneesheeren moet hebben en de maatschappijen bij het vaststellen van een uitkeering, door een commissie en bij het verrichten van secties moet vertegenwoordigen. Uit mededeelingen van POELS en MENKO bleek, dat deze regeling in enkele landen, in casu België en Nederland reeds voor het grootste deel bestaat.

Ten slotte acht ik mij gedrongen nog eens in het kort de schitterende ontvangst te herdenken, die de deelnemers aan het congres is ten deel gevallen. Zóó in alle deelen goed geregeld, zóó hartelijk en voorkomend was deze, dat een woord van hartelijken dank aan de gastheeren, ook op deze plaats zeer zeker niet mag achterwege blijven.

Groetend gaarne

Berlijn, 16 September 1906.

t. t.

L. C. VAN DER MEULEN.